

ГНОСЕОЛОГІЯ

УДК 1(091)

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2020.3.3>

Данканіч Римма Іванівна

кандидат філософських наук,

доцент кафедри філософії

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

пр. Гагаріна 72, Дніпро, Україна

orcid.org/0000-0003-4968-678X

СПІВВІДНОШЕННЯ ІСТИНИ І МЕТОДУ В ГЕРМЕНЕВТИЦІ Г. ГАДАМЕРА

Актуальність проблеми. Історія філософії свідчить про те, що філософія неодноразово змінювала свій предмет. У Стародавній Греції предметом філософії був космоцентризм, за Сократа – антропоцентризм; в епоху Середньовіччя – теоцентризм, в епоху Відродження – знову антропоцентризм. Лише в епоху Нового часу філософія прагне стати наукою. Водночас філософія прагне вийти за межі науки і стає метафізикою. У Радянському Союзі ми говоримо про філософію як ідеологію. Сьогодні ми спостерігаємо кризу філософії, предмет її дослідження виглядає неясним, розмитим. З погляду Е. Гуссерля, така ситуація для філософії невідворотна, оскільки прагнення позбутися науковості призводить, на його думку, до такої кризи. Отже, що таке філософія – наука чи світогляд? З одного боку, якщо вона є наукою, то це означає, що вона з необхідністю повинна містити раціональну методологію. Якщо філософія є світоглядом, то її методологічний інструментарій буде містити велику кількість ненаукових домішок. Не викликає подиву, що проблема співвідношення раціонального і нераціонального у філософії залишається предметом тривалих історичних дискусій. Дана проблема була в центрі уваги мислителів Нового часу – Ф. Бекона, Р. Декарта, Дж. Локка. Особливий внесок у вирішення цієї проблеми належить І. Канту, В. Дільтею, Ф. Брентану, Г. Гуссерлю, Х. Ортега-і-Гассету, К. Попперу, Р. Карнапу, Т. Куну й іншим. **Мета.** Аналіз проблеми співвідношення істини і методу в філософській герменевтиці німецького філософа Г. Гадамера. **Методи та результати дослідження.** З метою розкриття проблематики статті було імплементовано такі методи: історико-філософського аналізу, діалектичний, герменевтичний та феноменологічний. Відомий німецький філософ Г. Гадамер, засновник філософської герменевтики, виступає опонентом ототожнення істини і наукового методу її отримання. Г. Гадамер вважає, що наука і розум обмежені у своїх можливостях і неспроможні надати відповіді на питання людського існування в усіх його проявах. Науковий метод і філософська істина, на думку німецького мислителя, – це абсолютно різні сфери знання. На відміну від науки, філософія включає в себе аспект моральної і соціальної відповідальності. Тільки філософія, вважає Г. Гадамер, ставить питання про трагізм і мету людського існування, про його минуле і майбутнє. На переконання німецького мислителя, пізнання соціально-історичного світу не може піднятися до наукового рівня шляхом застосування індуктивних методів природничих наук.

Ключові слова: наука, науковий метод, раціоналізм, герменевтика, розуміння, методологія, сучасна філософія.

Вступ. Що таке філософія? Протягом усіх часів, з моменту її виникнення в VI ст. до н. е., це питання було доцільним і актуальним. Піфагор назвав філософію «любов'ю до мудрості», Платон визначив її як «науку вільних людей». Для Боеція філософія – це муза. Х. Ортега-і-Гассет називає філософію основною потребою розуму схоплювати Універсум. Відсутність філософії для світу Х. Ортега-і-Гассет порівнює з «любов'ю без коханого».

Але головною проблемою філософії залишається вирішення питання: чи є філософія наукою, чи претендує вона на істинність і достовірність? Чи наявні в ній варіативність і оціночне судження.

Мета та завдання. Аналіз проблеми співвідношення істини і методу у філософській герменевтиці німецького філософа Г. Гадамера.

Методи дослідження. Історико-філософського аналізу, діалектичний, герменевтичний, феноменологічний.

Результати. Е. Гуссерль вважає, що філософія має бути строгою наукою, однак включно до XVII ст. вона містила велику кількість емпіричних домішок, екзистенціальних суджень, не мала водночас наукової методології.

Х. Ортега-і-Гассет, навпаки, вважає, що намагання вдосконалити філософію відповідно до вимог природничих наук спотворило і догматизувало її. Філософія, на його думку, – це парадокс, бо розходиться з нашим природним уявленням про життя, тому що примушує сумніватися в усьому, у чому можна сумніватися [8, с. 102].

У своїй історії філософія неодноразово змінювала свій предмет. Вона була наукою про природу й антропологією, теологією й ідеологією. Однак питання в тому, чим по суті є філософія: якщо наукою, то має містити раціональну методологію, якщо ж світоглядом, то – ірраціональну. Отже, проблема співвідношення раціонального і нераціонального у філософії залишається предметом вікових дискусій. Дана проблема була в центрі уваги таких філософів, як: Ф. Бекон, Р. Декарт, Дж. Локк, І. Кант, В. Дільтей, Ф. Brentano, Г. Гуссерль, Х. Ортега-і-Гассет, К. Поппер, Р. Карнап, Т. Кун та інші.

Відомий німецький філософ Г. Гадамер, засновник філософської герменевтики, виступає опонентом ототожнення істини та наукового методу її отримання. Г. Гадамер вважає, що наука і розум обмежені у своїх можливостях і неспроможні надати відповіді на питання людського існування в усіх його проявах. Науковий метод і філософська істина, на думку Г. Гадамера, – це різні сфери знання. На відміну від науки, філософія включає в себе аспект моральної і соціальної відповідальності. Тільки філософія ставить питання про трагізм і мету людського існування, про його минуле і майбутнє. Філософський досвід, на думку Г. Гадамера, неможливо верифікувати засобами наукової методології, оскільки він ґрунтується передусім на інтелектуальній інтуїції [9, с. 281]. Інакше кажучи, життєве в дійсності ніколи насправді не пізнається предметною свідомістю, зусиллями розуму, що прагне проникнути в закон явищ [9, с. 281]. Навпаки, єдиний спосіб досягнути життєве – це проникнути всередину. Життя можна відчутти тільки методом самовідчуття, занурюючись всередину власної життєвості [9, с. 281].

Г. Гадамер вважає, що принцип мислення і засади наукової методології, яку розробив Р. Декарт, не тільки не спроможні встановити істину, але і сприяють її спотворенню [9, с. 282].

Аргументуючи свою критику, Г. Гадамер розкриває три модуси достовірності. Перший модус достовірності заснований на переконанні, що пройшло через сумніви і відрізняється від іншої достовірності, що перебуває в людській свідомості, з її цінностями, метою, принципами, усталеними поглядами, претендує на безумовність. Таку достовірність Г. Гадамер називає безпосередньою життєвою достовірністю. Але існує ще один модус достовірності, який Г. Гадамер називає модусом науки. Це достовірність, на яку спирається Р. Декарт. Вона є результатом критичного методу, який намагається зробити значуще безсумнівним.

Отже, така достовірність, на думку Г. Гадамера, не з'являється із сумніву і його подолання, навпаки, вона передус сумніву, тому принцип універсального сумніву Р. Декарта постає як деякий експеримент штучного і гіперболізованого сумніву (*ein künstlicher und hyperbolischer Zweifel*), який призводить до *fundamentum inconcussum* самосвідомості. Отже, з метою забезпечення надійності своїх результатів методична наука, у своїй суті, сумнівається в усьому, у чому тільки можна сумніватися (*so bezweifelt grundsätzlich die methodische Wissenschaft alles*) [9, с. 243].

З іншого боку, Г. Гадамер розуміє, що для критики будь-чого необхідно мати предмет критики, тому стверджує, що немає нічого дивного у зверненні до наукового надбання Нового часу (*die uns die neuzeitliche Wissenschaft*) [9, с. 464].

Водночас відомий французький філософ Анрі Бергсон назвав філософську спадщину Р. Декарта, Г. Лейбніца, Б. Спінози, Дж. Берклі «оригінальними скарбами», знаковими для розвитку подальшої історико-філософської думки [2, с. 387]. Такої ж думки дотримується

Е. Гуссерль. Він вважає, що філософія потребує радикальних змін (*eines radikalen Neubaues*), бо її покликанням має стати універсальне об'єднання наук в єдності раціонального обґрунтування [10, с. 44]. У «*Cartesianische Meditationen*» («Картезіанські роздуми») Е. Гуссерль роз'яснює мету Р. Декарта, що полягає в повному реформуванні філософії, яка мусить трансформуватися в науку з абсолютною основою (*absoluter Begründung*) [10, с. 44].

Постає питання: чому Е. Гуссерль зрозумів Р. Декарта, а Г. Гадамер – ні. Відповідаючи на це запитання, повернемося до аргументів Г. Гадамера. Він стверджує, що метафізичні проблеми, як-от сенс життя, буття людини у світі, трагізм людського існування тощо, не можуть бути вирішені жодною раціоналістичною методологією. На думку Г. Гадамера, пізнання соціально-історичного світу не може піднятися до наукового рівня шляхом застосування індуктивних методів природничих наук [9, с. 11]. Е. Гуссерль вважає, що філософія мусить будь-якій події надавати науковій ясності. Усе, що не є достовірним, філософія не може транслювати, тобто те, що нами «обмислене» відповідно до властивостей свідомості: очікуване, згадане, уявне, сфантазоване, ідентифіковане, «взяте на віру», припущене, оціночне тощо. У даному разі стає зрозумілим, що дослідження мусить бути спрямоване на наукове пізнання сутності свідомості.

Проблема полягає в тому, що якщо філософія не зможе «схопити» будь-яку узагальнену проблему, надати їй науковій ясності, то вона стане для людства марною і шкідливою. Адже замість того, щоб виводити людство з омани і направляти на шлях істини, стане давати неправильну інтерпретацію подій і укорінювати хибність мислення. Отже, Е. Гуссерль критикує натуралізм та історизм, що ведуть людство до псевдореальності та формують стереотипне мислення. Е. Гуссерль називає філософію визнаною вчителькою вічної справи людства, що покликана навчати тільки об'єктивно значущим чином [5]. Тому проблема філософії, на думку Е. Гуссерля, полягає не в тому, що вона стала наукою, а в тому, що вона нею ще не стала. Завдяки перетворенню метафізичної філософії історії Г.В.Ф. Гегеля на скептичний історизм з'явилася філософія світогляду, особливістю якої є відмова від радикального прагнення до наукового вчення, що призводить до її суттєвого послаблення [5]. Е. Гуссерль вважає, що Р. Декарт започаткував філософію нового виду, яка радикально змінює свій напрям від наївного об'єктивізму до трансцендентального суб'єктивізму (*Diese nimmt, ihren gesamten Stil verändernd, eine radikale Wendung vom naiven Objektivismus in einen transzendenten Subjektivismus*) [10, с. 5] Головним завданням філософії Нового часу було переосмислення всього накопиченого людством знання на предмет його істинності з метою отримання достовірного знання про світ і створення нової філософії, яка містила б універсальну наукову методологію.

Наукова філософія покликана створити науковий метод пізнання, який би унеможливив хибний шлях людства. Ще однією особливістю нової філософії було те, що мислителі розглядали її з погляду практичної значущості. Філософія повинна створити універсальний метод пізнання, прийнятний для вирішення нагальних проблем людського існування, як-от запобігання громадянським війнам, соціальним конфліктам, гармонійний розвиток людини в суспільстві тощо. Але головною метою, що об'єднує раціоналістичний і емпіричний напрями філософії Нового часу, було знаходження такого методу освоєння дійсності, що мав забезпечити достовірність наукових результатів.

Для досягнення даної мети Р. Декарт увів принцип універсального сумніву, за допомогою якого він сподівався виокремити недостовірне знання про світ від істинного. Своїм завданням Р. Декарт уважав здійснення «переатестації» накопиченого людського знання, ставив під сумнів істинність постулатів, висловлювань, уявлень про світ. Однак необхідна певна стійка основа, за допомогою якої буде здійснюватися відділення достовірного знання від недостовірного. Для Р. Декарта спочатку має існувати істинне твердження, що буде умовою для побудови нового знання. Це повинно бути щось, що із самого початку не підлягає сумніву. Можна припустити, що такою аксіомою для Р. Декарта є Бог, але і цю субстанцію мислитель ставить під сумнів.

Пошук достатньої підстави Р. Декарт починає з дослідження самого себе. Він намагається уявити відсутність у себе якихось певних атрибутів, наприклад: у мене немає тіла, у мене немає місця, у мене немає світу <...>. Потім стверджує, що можна уявити відсутність даних

атрибутів; єдине, чого він не може уявити, – це того, що він сам не існує, навіть більше, «з того, що я сумнівався в істині інших предметів, ясно і безсумнівно випливало, що я існую» [7, с. 269]. Далі Р. Декарт стверджує, що коли б він припинив мислити, то, хоча б усе інше, що він собі уявляв, і було істинним, усе ж не було б підстави для висновку, що він існує. «Із цього я дізнався, що я – субстанція, уся сутність або природа якої полягає в мисленні і яка для свого буття не має потреби в жодному місці і не залежить від жодної матеріальної речі» [7, с. 269]. Потім Р. Декарт розглядає питання про те, що взагалі потрібно для того, щоб те чи інше положення було б істинним і достовірним, бо якщо визначив одне положення достовірним і правдивим, він повинен дізнатися, у чому полягає ця достовірність. Р. Декарт знаходить достовірність в істині положення: «я мислю, отже існую», де його переконає єдино чітке уявлення, що для мислення треба існувати, а значить, робить висновок мислитель, можна взяти за загальне правило таке: усе що представляється нами цілком ясно і чітко, – істинне. Однак деяка складність полягає у правильному розрізненні того, що саме ми здатні уявляти собі цілком чітко.

У роботі «Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках» Р. Декарт викладає дедуктивний метод пізнання, заснований на принципах радикального сумніву й очевидності. Він складається із чотирьох правил, послідовне дотримання яких, на думку Р. Декарта, приведе дослідника до отримання достовірного знання про світ. Спочатку Р. Декарт застосовує ці правила в математиці, виявляє їхню ефективність в отриманні якісного знання. Потім трансформує їх у теорію пізнання. Звучать вони так: перше – ніколи не приймати за істинне нічого, що не визнав би таким з очевидністю, тобто ретельно уникаючи поспішності й упередження, включати у свої судження тільки те, що представляється моему розумові настільки ясно і чітко, що жодним чином не зможе дати привід для сумніву. Друге – ділити кожну з розглянутих труднощів на стільки частин, скільки буде потрібно, щоб краще їх розв'язати. Третє – розташовувати свої думки в певному порядку, починаючи із предметів найпростіших і тих, які легко пізнати, і сходити мало-помалу, як по східцях, до пізнання найбільш складних, допускати існування порядку навіть серед тих, які у природному ході речей не передують один одному. І останнє – робити скрізь настільки повні переліки й настільки всеохоплюючі огляди, щоб бути впевненим, що не має жодної прогалини [7, с. 260]. Отже, за Р. Декартом усі достовірні знання повинні являти собою єдину систему положень, логічно пов'язаних одне з одним у певній послідовності, щоб одні положення можна було виводити з інших за допомогою правильного методу. Саме тому принцип системно-методичної побудови системи знання відіграє центральну роль у філософії Р. Декарта. Без сумніву, Р. Декарт є одним із видатних мислителів Нового часу. Так, Анрі Бергсон уважає Р. Декарта і Б. Паскаля великими представниками двох форм і методів мислення, що визначили собою подальше розділення новоєвропейської філософії. А. Бергсон уважає, що саме до Р. Декарта сходять основні вчення філософії Нового часу і виділив як ключові три його положення: «1) концепцію ясних і виразних ідей, що остаточно визволила філософію від гніту авторитету і що затвердила очевидність як основну ознаку істини; 2) теорію методу; 3) механістичну концепцію універсуму, що задала ті рамки, у яких продовжувала потім працювати фізика Нового часу» [3, с. 26].

Ф. Бекон, як і Р. Декарт, починає пошук достовірного знання з переосмислення середньовічного світосприйняття. Ф. Бекон уважає, що людський розум засмічений ідолами і помилковими поняттями, «які вже полонили людський розум і глибоко в ньому зміцнилися, так володіють розумом людей, що ускладнюють вхід істині, але, якщо навіть вхід їй буде дозволений, вони знову заблокують шлях під час оновлення наук і будуть йому перешкоджати, якщо тільки люди, застережені, які не озброються проти них, наскільки можливо» [4, с. 18].

Ф. Бекон називає чотири типи ідолів, які беруть в облогу уми людей: ідоли роду, ідоли печери, ідоли площі й ідоли театру. Ідоли роду знаходять підставу в самій природі людини, у племені чи самому роді людей, бо помилково стверджувати, що почуття людини є міра речей. Навпаки, усі сприйняття як почуттів, так і розуму ґрунтуються на аналогії людини, а не на аналогії світу. Розум людини уподібнюється нерівному дзеркалу, яке, домішуючи до природи речей свою природу, відображає речі у викривленому та спотвореному вигляді. Ідоли печери

суть помилки окремої людини. Адже в кожного, крім помилок, властивих роду людському, є своя особлива печера, яка послаблює і спотворює світло природи. Відбувається це або від особливих природжених властивостей кожного, або від виховання і бесід з іншими, або від читання книг і від авторитетів, перед якими хто схиляється, або внаслідок різниці у враженнях, що залежить від того, чи отримують їхні душі упереджені та схильні або ж душі холоднокровні та спокійні, або з інших причин. Отже, дух людини, залежно від того, як він розташований в окремих людей, є річ мінлива, нестійка.

Існують ще ідоли площі, які відбуваються через взаємне об'єднання і співтовариства людей. Люди об'єднуються промовою, їхні слова встановлюються згідно з розумінням натовпу. Тому погане і безглузде встановлення слів дивним чином тримає в облозі розум. Визначення та роз'яснення, якими звикли озброюватися й охороняти себе вчені люди, жодним чином не допомагають справі. Слова прямо гвалтують розум, змішують усе і ведуть людей до порожніх і незлічених спорів і тлумачень. Існують ідоли, які вселилися в душі людей із різних догматів філософії, а також із перекручених законів доказів. Їх Ф. Бекон називає ідолами театру, тому що вважає, що скільки є прийнятих або винайдених філософських систем, стільки поставлено і зіграно комедій, що представляють вигадані і штучні світи [4, с. 19]. Вигнання ідолів з розуму людини, на думку Ф. Бекона, можливе шляхом побудови понять і аксіом через справжню індукцію.

Відтепер головною умовою для досягнення цілей наукової філософії є, на думку Ф. Бекона, позбавлення дослідника від стереотипного, шаблонного мислення. На людину ніщо не повинно впливати ззовні, ніщо не повинно її відволікати. Тільки тоді наукова філософія може здійснити своє завдання – опанувати мистецтво тлумачення природи, де тлумачення – це справжнє і природне творіння розуму, звільненого від усіх перешкод [4, с. 79]. На відміну від Р. Декарта, Ф. Бекон пропонує індуктивний метод освоєння дійсності. За його допомогою «люди будуть мати у своєму розпорядженні справжню історію природи і досвіду, і старанно їй віддадуться, до того ж будуть здатними до двох речей: по-перше, залишити прийняті думки і поняття, по-друге, утримати на час розум від загального і від того, що близько йому, тоді вони зможуть прийти до нашого тлумачення за допомогою своєї природної сили розуму без допомоги будь-якого іншого засобу» [4, с. 79]. Ф. Бекон вважає, що індукція – це єдино істинна форма доказів і метод пізнання природи. Точно так, як у Р. Декарта, метод Ф. Бекона містить чотири позиції:

1. Для цілісного пізнання природи вчений повинен прагнути побачити її не тільки в усій повноті, але і в деталях, дрібницях. Тільки в такому разі можливе найбільш докладне й ретельне її наукове вивчення.

2. Розгляд природи в деталях і подробицях має супроводжуватися розкладанням кожної окремо взятої речі на її складові частини – «прості природи», як висловлювався Ф. Бекон.

3. Далі, на підставі знання про приватне, ученому необхідно вивести загальні закономірності, закони природи. Інакше кажучи, від розкладання і поділу світу на складові частини всякий дослідник повинен перейти до узагальнень, до відкриття цілісних природних форм і образів.

4. І, нарешті, останнє правило методу – складання докладного, комплексного переліку всіх закономірностей, форм і образів природи. Ф. Бекон називає його «природною і дослідною історією», у процесі створення якої допитливий розум обов'язково пройде всі ті етапи розвитку і становлення, які проходить природа, і зможе зрозуміти її і витлумачити [4, с. 91]. Ф. Бекон вважає, що завдяки цим правилам все буде більш доступним і набагато більш достовірним [4, с. 82]. Трагування індукції Ф. Бекона має два вектори: перший розглядає засоби індукції як інструмент для виявлення форм «простих властивостей», або «природ». Індуктивному дослідженню підлягають, наприклад, не золото, вода або повітря, а такі їхні властивості або якості, як щільність, тяжкість, гнучкість, колір, теплота, летючість. Такий аналітичний підхід у теорії пізнання і методології науки згодом перетвориться на міцну традицію англійського філософського емпіризму. Другий вектор полягає у виявленні «форми», не «діючої» або «матеріальної», а формальної причини. Отже, Ф. Бекон мислить індукцію не як засіб вузько емпіричного дослідження, а як метод вироблення фундаментальних теоретичних понять і аксіом природної філософії.

Висновки. Отже, Г. Гадамер критикує картезіанство і стверджує, що справжнє пізнання здійснюється лише в досвіді. Для мислителя дієво-історична свідомість володіє структурою досвіду. Поняття досвіду, на його думку, відіграє найголовнішу роль у розвитку наук про природу. На відміну від попередньої теорії досвіду, яка розвивалася філософією Нового часу і була орієнтована суто на науку, Г. Гадамер відкриває внутрішню історичність досвіду. А метою науки, на його думку, є здійснення об'єктивізації досвіду (*Erfahrung so zu objektivieren*), тобто звільнення досвіду від будь-якої історії [9, с. 352]. Г. Гадамер вважає, що не тільки природничі науки, але і науки про дух також досягають об'єктивності за допомогою історико-критичного методу завдяки тому, що досвід, який лежить в основі пізнання, має відтворюватися для всіх і кожного. У зв'язку з тим, що в науці експеримент зобов'язаний гарантувати можливість повторної перевірки, у ній виключається присутність історичного досвіду. Адже для науки будь-який досвід має значення лише тоді, коли він підтверджується, тому принциповою є повторюваність досвіду. Як ми знаємо, метою науки є отримання істини. І досягає наука даної мети саме за допомогою об'єктивованого досвіду.

Зовсім іншого значення картезіанській філософії надає Е. Гуссерль. Р. Декарта він вважає найвеличнішим із філософів Франції, що надав філософії нових імпульсів і стояв у витоків феноменології. У «Картезіанських роздумах» Е. Гуссерль розглядає ідею науки Р. Декарта як ідею універсальної науки, що об'єднує всі науки у прагненні до універсальності. Поняття «очевидність» Р. Декарта Е. Гуссерль тлумачить як досвід сущого як такого, «так-сущого» (*eine Erfahrung von Seiendem und So-Seiendem*), тобто звернення розумового погляду до самого сущого. Існує також і недостовірна, або негативна, «очевидність», але Р. Декарт прагне до досконалої очевидності, корелят якої – це справжня істина, що дана нам як ідея, внутрішньо притаманна прагненню до пізнання [10, с. 52]. Отже, Е. Гуссерль вважає, що розвиток ідей Р. Декарта веде до трансцендентальної суб'єктивності: перехід до *ego cogito* як до аподиктично достовірного підґрунтя судження, що і є основою радикальної філософії. Інакше кажучи, не тільки тілесна природа, але і весь конкретний навколишній життєвий світ відтепер не є сущим, а лише феноменом буття. Рефлексуєючи, у кожен момент буття можна, таким чином, направляти свій особливий погляд до начального життя, схоплювати теперішнє як теперішнє, минуле як минуле, як воно є саме собою. Отже, «Я» чиню тепер як філософуюче «Я», бо світ, пізнаний у досвіді цього рефлексуючого життя, зберігається для мене тепер і в наступному залишається в досвіді, як і раніше, з усім належним йому змістом. Дане дослідження потребує подальшого розгляду і містить глибоку дослідницьку перспективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бергсон А. Материя и память. Творческая эволюция. *Материя и память* / А. Бергсон. Пер. с фр. Минск : Харвест, 1999. С. 414–668.
2. Бергсон А. Творческая эволюция. *Творческая эволюция. Материя и память* / А. Бергсон. Пер. с фр. Минск : Харвест, 1999. С. 8–413.
3. Блауберг И. Анри Бергсон. Москва : Прогресс-традиция, 2003. 672 с.
4. Бэкон Ф. Новый органон. *Сочинения* : в 2-х т. / Ф. Бэкон ; сост., общ. ред. и вступит. статья А. Субботина. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Мысль, 1978. Т. 2. С. 2–213.
5. Гуссерль Э. Философия как строгая наука. URL: <https://www.litmir.me/br/?b=56073> (дата звернення: 09.12.2020).
6. Декарт Р. Метафизические размышления. *Избранные произведения* / Р. Декарт ; ред. и вступ. ст. В. Соколова. Москва : Государственное издательство политической литературы, 1950. С. 319–408.
7. Декарт Р. Рассуждение о методе, чтобы верно направлять свой разум и отыскивать истину в науках. *Сочинения* : в 2-х т. / Р. Декарт ; сост., ред., вступ. ст. В. Соколова. Пер. с лат. и франц. Москва : Мысль, 1989. Т. 1. С. 250–296.
8. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? Москва : Наука, 1991. 408 с.
9. Gadamer H.G. Hermeneutik 1: Wahrheit und Methode. Grund zü geeiner philosophischen Hermeneutik. *Gesammelte Werke. Unveränd. Taschenbuchausg.* Tübingen : Mohr Siebeck. Bd. 1. 1999. 495 S.

10. Husserl E. Cartesianische Meditationen und Pariser Vorträge. Hrsg. und eingeleitet von Stephan Strasser. Nachdruck der 2., verb. Auflage. Haag : Martinus Nijhoff, 1973. Band 1. 250 S.

REFERENCES

1. Bergson, A. (1999). Materiya i pamyat' [Matter and Memory] In A. Bergson, [Tvorcheskaya evolyuciya. Materiya i pam'yat'] (pp. 414–668) Minsk : Harvest [In Russian].
2. Bergson, A. (1999) Tvorcheskaya evolyuciya [Creative Evolution] In A. Bergson, [Tvorcheskaya evolyuciya. Materiya i pam'yat'] (pp. 8–413) Minsk : Harvest [In Russian].
3. Blauberg, I.I. (2003). Anri Bergson [Henry Bergson]. Moscow : Progress-tradiciya [In Russian].
4. Bekon, F. (1978). Novyj organon [The New Organon] In F. Bekon. Frensis Bekon: [Sochineniya v dvuh tomah] (Vol. 2, pp. 2–213) Moscow: Mysl' [In Russian].
5. Gusserl', E. Filosofiya kak strogaya nauka [Philosophy as Rigorous Science]. Retrieved from: <https://www.litmir.me/br/?b=56073> [In Russian].
6. Dekart, R. (1950). Metafizicheskie razmyshleniya [Metaphysical Meditations] In R. Dekart, [Izbrannye proizvedeniya] (pp. 319–408) Moscow : Gosudarstvennoe izdatel'stvo politicheskoy literatury [In Russian].
7. Dekart, R. (1989). Rassuzhdenie o metode, chtoby verno napravlyat' svoj razum i otyskivat' istinu v naukah [Discourse on the Method of Rightly Conducting One's Reason and of Seeking Truth in the Sciences] In R. Dekart, [Sochineniya v 2 t.] (Vol. 1, pp. 250–296) Moscow : Mysl' [In Russian].
8. Ortega-i-Gasset, H. (1991). Chto takoe filosofiya? [What is Philosophy] Moscow : Nauka [In Russian].
9. Gadamer, H.G., (1999). Hermeneutik 1: Wahrheit und Methode. Grund zü geeiner philosophischen Hermeneutik: Bd. 1. Gesammelte Werke. Unveränd. Taschenbuchausg. Tübingen : Mohr Siebeck.
10. Husserl, E. (1973). Cartesianische Meditationen und Pariser Vorträge. Haag : Martinus Nijhoff.

Dankanich Rymma Ivanivna

Ph. D. in Philosophy,
Associate Professor at the Department of Philosophy
Oles Honchar Dnipro National University
72 Gagarin avenue, Dnipro, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4968-678X

CORRELATION OF TRUTH AND METHOD IN GADAMER'S HERMENEUTICS

It is important to state that scientific and humanitarian thought have long been in some kind of opposition. Natural sciences claim to be one true way of knowledge, using scientific method. Understanding of the nature and essence of man, according to german philosopher G. Gadamer, can not be reduced only to scientific tools and methods. The essential principle of the humanities is an understanding (Verstehen) aimed at understanding the truth in its fullness and depth. It is in this context that hermeneutics is seen not as a philosophical field, but as philosophy itself. Hermeneutics is thus opposed to the natural sciences, the foundation of which is the scientific method, which was genetically and historically formed in modern philosophy. For this reason, this paper tent to analyse and explore at the inductive-deductive method of R. Descartes and F. Bacon and consideration of G. Gadamer's critique of the methodology of rationalism. Research methods are represented in the following way and consist of phenomenological, dialectical, comparative and hermeneutic. It is essential to emphasize that the problem of modern philosophy is the study of achievements and discoveries of modern thinkers only in terms of its historical and philosophical significance. The following trend is observed: the attitude to the philosophy of the 17th century as irrelevant and one that has lost its semantic significance in the modern world. However, it should be noted that the philosophical heritage of the Modern, which aims to philosophize the search for truth and verify existing knowledge on the criterion of truth still remains relevant. In contrary to modern philosophy, in which the question of obtaining reliable knowledge has disappeared from the field of attention.

Key words: science, scientific method, rationalism, hermeneutics, understanding, methodology, modern philosophy.